

RECENZIIJA

Vadovėlį pateikė leidykla „Baltos lankos“. Tematiškai integruotas vadovėlis „Vaivorykštė“ yra skirtas trečios klasės mokiniams. Šio vadovėlio autoriai:

pasaulio pažinimo dalies – S. Vilutis ir S. Žukas,
lietuvių (gimtosios) kalbos – V. Schoroškienė,
matematikos – A. Kiseliovas ir D. Kiseliova,
pirmosios užsienio (anglų) kalbos – V. Bačkiūtė,
dailės ir technologijų – R. Mikučionytė ir L. Zdanavičienė,
muzikos – J. Vaišvilienė ir D. Pilibavičienė,
šokio – B. Banevičiūtė,
dorinio ugdymo (etikos) – S. Žukas.

Vadovėlį sudaro devynios dalys (knygos): I. *Rugsėjis. Gyvename kartu* – 177 puslapiai; II. *Spalis. Pažįstu ir saugau gamtą* – 131 puslapis; III. *Lapkritis. Aš – nebe vaikelis* – 133 puslapiai; IV. *Gruodis. Kelionė aplink pasaulį* – 133 puslapiai; V. *Sausis. Laiko mašiną sukam į praeitį* – 131 puslapis; VI. *Vasaris. Apie ką pasakoja gintaro pakabukas?* – 131 puslapis; VII. *Kovas. Viskas juda, viskas keičiasi* – 131 puslapis; VIII. *Balandis. Svajonės tampa realybe* – 131 puslapis; IX. *Gegužė. Gamtos darna* – 130 puslapių. Kiekviena vadovėlio dalis yra skirta vienam mėnesiui.

Vadovėlyje iš esmės tinkamai ir tikslingai atrinktas dalykų turinys. Pateikta medžiaga sudaro galimybes ugdyti mokinių pasiekimus, kurie apibrėžti Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose (2008). Vadovėlio užduotys skatina skirtingus kognityvinius procesus – nuo reproduktivinio lygmens – žinių, jų perteikimo ir supratimo – iki sudėtingesnių, produkavimo – analizės, sintezės, interpretavimo ir vertinimo procesų.

Vadovėlis yra suskirstytas į atverstinius. Pateikiamos nuorodos, svarbi medžiaga daug kur įvairiais būdais išskirta, paaiškinti kai kurie žodžiai. Vadovėlio sutartiniai ženklai padeda mokiniui orientuotis vadovėlyje, suvokti jo medžiagos naudojimo paskirtį ir pan. Yra taisyklių, instrukcijų, pateikiamų tinkamomis šio amžiaus vaikui formomis, kurios padeda mokytis. Kita vertus, nemaži vadovėlio minusai yra įsivertinimo sistemos nebuvimas, kartojimo, apibendrinančios medžiagos trūkumas.

Vadovėlis pateiktas kartu su „Tematiškai integruoto vadovėlio „Vaivorykštė“ 3 klasei koncepcija“, kurioje išsakytos mintys leidžia suvokti vadovėlio autorių nuomonių ir požiūrių įvairovę. Ir iš tiesų – skaitant vadovėlį išryškėja labai skirtingi pačių autorių požiūriai, norisi ginčytis, nesutikti su kai kuriomis mintimis, paneigti kai kurias vadovėlyje atskleistas pažiūras, nuostatas, abejoti dėl kai kurių faktų ar sąvokų. Pavyzdžiui, I knygoje, 11 psl., siekiant įtvirtinti darbo grupėje gebėjimus, akcentuojamas vadovo, o ne visų narių grupėje vaidmenų svarba. Čia pat

Kopija tikra

Kopija tikra 1
Direktorius
Artūras Surgutanovas

(15 psl.) pateiktas labai jau abejotinas siūlymas: *Šiandien galima paskelbti naujo klasės seniūno rinkimų kampanijos pradžią*. Kyla klausimas, ar įmanoma, kad vadovėlio autoriaus sumanymas ir klasės seniūno realūs rinkimai sutaptų? Pateiktos klaidingos savivaldos schemos, akcentuoti reikėtų ne mokyklos direktoriaus, o mokyklos tarybos vaidmenį, tai svarbu demokratijos suvokimui, pilietiškumo ugdymui (žr. I knygoje, 14 psl.). Siūloma surengti visų savo mokyklos trečiųjų referendumą koku nors svarbiu klausimu, o norėtusi visai kito akcento – kad referendumai rengiami iškilus kokiam nors svarbiam klausimui, o ne atvirkščiai, ieškoti svarbių dalykų tam, kad būtų surengtas referendumas. Trūksta logikos ir I knygoje, 103 psl., pateikto 6 uždavinio sąlygoje – atėję ir balsavę rinkėjai yra sutapatinti ir pan. Tikėtina, kad kritiškai nusiteikusiam skaitytojui polemika su vadovėlio autoriais duotų naudos, tačiau vadovėlis skirtas trečiuokams, kuriems pagal amžiaus tarpsnį dar sunku būtų abejoti autorių pateikiamomis nuostatomis, įsitikinimais ar būdais tam tikroms pažiūroms pateikti. Kyla abejonių dėl jautrių mirties, netekties klausimų. Šiuos klausimus aptarti, kalbėtis apie tai derėtų ne tuomet, kai ateina eilė vadovėlyje (pagal metų planavimą), bet tada, kai iškyla būtinybė. Reikėtų tikėtis, kad naudodamiesi šiuo vadovėliu mokytojai atrinks prasmingą, aktualią medžiagą. Kartais turės būti paaiškinama, kodėl vienas ar kitas pateikiamas suaugusiųjų (autorių) požiūris yra ne itin tinkamas demokratinei, humanistinei visuomenei. Pavyzdžiui, etikos dalyko tekstas „Kodėl turime padėti vienas kitam?“ (I knyga, 172 psl.) pateiktas tarsi ir turint gerą tikslą, tačiau pats tekstas nėra itin korektiškas neįgalių vaikų atžvilgiu, nes yra akcentuojama ne tai, kad šie vaikai negali mokytis įprastoje mokykloje, nes ten nėra tinkamų sąlygų jiems, bet rašoma: „Dalis tų vaikų mokosi pagal jiems sukurtą kiek lengvesnę programą, bet dalis – iš tų pačių vadovėlių kaip ir Ieva su Roku. Kai kuriems iš jų sunku rašyti, kai kuriems sunku judėti. Bet ir Roko klasėje yra Lukas, kuris juda sukdamas vežimėlio ratus.“ Manytume, kad neįgalius vaikus vadovėlyje vadinant *šiek tiek kitokiais* pažeidžiami neįgaliųjų interesai. Jie nėra *šiek tiek kitokie*, jie tokie pat, kaip ir kiti vaikai. Klausimai, kurie pateikiami po tekstu, taip pat nėra korektiški dėl juose akcentuojamo ir pabrėžiamo kitoniškumo (priminsime, kad Lietuvoje bet kurioje klasėje yra arba gali būti mokinių, turinčių specialiųjų poreikių). Pavyzdžiui:

„1. Įsivaizduokite, kad toks susirinkimas vyksta ir Jūsų klasėje. Ką pasiūlytumėte daryti, kad geriau pažintumėte kaimynystėje besimokančius šiek tiek kitokius vaikus?

2. Aptarkite, ar Jūsų gyvenamojoje aplinkoje yra truputį kitaip atrodančių ir truputį kitaip besielgiančių, bet tokių į jus panašių, vaikų. Ar Jūs juos pažįstate, ar teko bendrauti?“ (I knyga, 172 psl.).

Aukštos meninės vertės tekstu būtų galima pasiekti visiškai priešingo rezultato – teksto skaitytojas galėtų pajusti, kas vienija sveikus ir neįgaliais tapusius ar gimusius žmones, o ne tai, kas juos skiria. Čia pat (I knyga, 47, 129 psl.; II knyga, 61, psl.) yra pateiktas tinkamas kontekstas neįgaliųjų atžvilgiu.

Kopija tikra

Kopija tikra

Direktorius
Jūratė Surgutė

2

Nepastebėta nekorektiško požiūrio lyties atžvilgiu. Pavyzdžiui, vaizduojamose situacijose laisvalaikio veiklos ar darbai neskirstomi tik į moteriškus ir vyriškus. Dviračiu važiuoja ir berniukai, ir mergaitės (II knyga, 67, 71 psl.), mama dirba sode, tėtis valo namus (III knyga, 92 psl.); berniukas pjausto pyragą (IV knyga, 60 psl.) ir moteris, ir vyras vairuoja automobilį (VII knyga, psl. 90, 91) ir pan. Itin šiuolaikiški kontekstai, kurie atspindi lyčių lygybę, toleranciją skirtingų tautų, rasių žmonėms pateikiami anglų kalbos dalyko vadovėlio medžiagoje.

Vertinant vadovėlio tekstus galima pastebėti, jog dažniausiai jie atitinka šio amžiaus vaikų ypatybes, yra parašyti sklandžiu ir aiškiu stiliumi, nuoseklūs ir suprantami.

Reikėtų pastebėti, kad tokie svarbūs akcentai, kaip tekstų ar kitokios antraštės, kartais nėra tinkami etikos, lietuvių kalbos dalykui skirtoje medžiagoje, pvz., „Kodėl neklausome proto balso?“ (IX knyga, 130 psl.) – šis klausimas-antraštė, matyt, turėtų būti skirtas suaugusiems arba paaugliams, tik ne šio vadovėlio skaitytojams – trečiosios klasės mokiniams. Aptikta ir kitų netinkamų, teksto esmės neatspindinčių antraščių, pavyzdžiui: „Mūsų miesto herbas“ (VI knyga, 128 psl.), „Kodėl mes pykstame?“ (VII knyga, 126 psl.) ir kt. Kartais integruojantis temos pavadinimas tėra parašytas daugiau formaliai, o pateikiama medžiaga nėra tinkama temine integracine prasme, pavyzdžiui (II knyga, 131 psl.), 3 savaitė – „Paukščių stebėjimas“, VII knyga, 36, 37 psl., 2 savaitė – „Elektra“ ir kt. Jeigu lietuvių kalbos medžiaga derinama su pasaulio pažinimo medžiaga pasirinktu aspektu plėtojant mėnesio temą, puslapio apačioje nederėtų rašyti savaitės temos, nes ši informacija kartais nesutampa su mėnesio tema.

Autorių kolektyvas vadovėlį konstruoja tematinio integralumo principu. Siekdami turtinti vaiko pasaulį ir ieškodami tinkamo būdo integruoti ugdymo sritis, autoriai pagrindine ašimi pasirinko pasaulio pažinimą ir etiką, kurių pagrindu formuluoja bendrąsias temas kiekvienam mokslo metų mėnesiui. Dar vienas integracinis lygmuo, kuris yra būtinas siekiant integralaus ugdymo, yra bendrieji gebėjimai. Itin sėkmingai kai kurių vadovėlio dalių, pavyzdžiui, muzikos, dailės ir technologijų, pasaulio pažinimo, autoriams pavyko šį sumanymą įgyvendinti per skirtingo kognityvinio lygmens klausimus ir užduotis. Pateikta tekstinė ir vaizdinė medžiaga iš dalies sudaro galimybes ugdymo individualizavimui, įvairiems mokymosi stiliams, tačiau turėtų būti mokytojo papildyta pagal išskylančius mokinių mokymosi poreikius.

Vadovėlio užduotys yra tinkamos siejant naują mokomąją medžiagą su anksčiau įgytomis mokinių žiniomis ir gebėjimais. Yra užduočių, tinkamų mokinių kritinio mąstymo, problemų sprendimo (pavyzdžiui, VIII knyga, 129 psl.; V knyga, 123 psl. – paskutinė užduotis; VI knyga, 73 psl. – paskutinė užduotis) ir kūrybiškumo ugdymui (pavyzdžiui, XI knyga, 47 psl., 21 psl. – 4 užduotis; VI knyga, 123 psl.), skatinančių pateikti mokinių požiūrius, vertinimus (pavyzdžiui, XI knyga, 41 psl.; V knyga, 5 psl. – paskutinė užduotis, 53 psl. – 5 užduotis ir kt.). Nors vadovėlio autoriams nepavyko išvengti netikslumų ir klaidų (pavyzdžiui, 1 knyga, 89 psl., 4

Kopija tikra

Kopija tikra

3

Direktorius
Artūras Surgutanovas

uždavinys; 103 psl. – 6 uždavinys; 105 psl. – 4 uždavinys ir kt.) manytume, jog vadovėlis tinkamas leidybai.

IŠVADA

Vadovėlio medžiaga atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes. Ji nešališka lyties, amžiaus grupių, neįgalumo, gebėjimų, socialinės padėties, rasės, etninės priklausomybės, religijos ir įsitikinimų atžvilgiu, skatina pilietinių ir tautinių vertybių ugdymąsi, gyvybės, gamtos saugojimo ir sveikos gyvensenos principų laikymąsi.

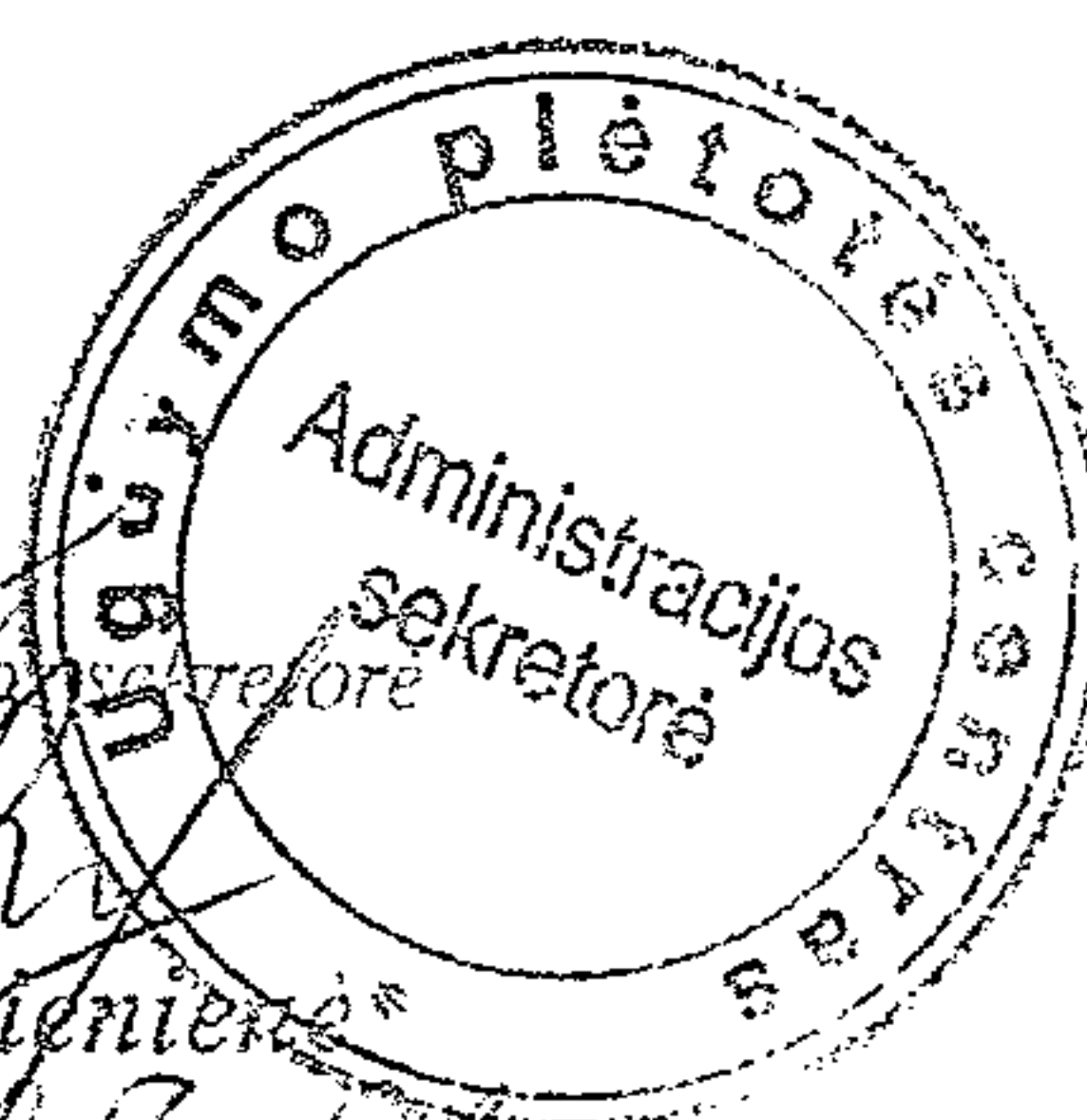
Siūlytume tekstą „Kodėl turime padėti vienas kitam?“ pakeisti korektiškesniu neįgalųjų atžvilgiu, ištaisyti klaidas, netikslumus ir vadovėlį publikuoti.

Recenzavo dr. Danguolė Kalesnikienė

D. Kalesnikienė

2014 06 27

Kopija tikra
Administracijos sekretorė
Jovita Avižienienė
2014 07 07

Kopija tikra
Direktorius
Antanas Sargutanas
2014-08-07

